

guany. Si el diàleg se'n queda curt, perquè hi descobrim una manca de «intervenció» des de la filosofia, a la ciència social... podem, si volem, resseguir-lo; fer-hi les nostres aportacions. Comptem amb gent, ben aprop, per tirar-ho endavant; també una realitat catalana potser massa tancada per deixar-se «suggerir» per la Teoria de Sistemes. Podria ser interessant d'intentar-ho.

Pilar Dellunde

GERARD VILAR: «*Discurs sobre el senderi*».

A més d'un any de la mort de M. Sacristán, en la dispersió dels més allegats, apareix «Discurs sobre el senderi», de Gerard Vilar. Obra breu, ben escrita i volgutament discurs (com gènere que configura part important del que ha estat el fer filosòfic). A diferència d'altres dels seus escrits, no s'ocupa del marxisme (la tradició que l'unia Sacristán) sinó que aprofundeix en el concepte ja esbossat de Raó Praxeològica (que per altra banda l'uneix al mestre en el seu afany crític i en el seu intent de reflexionar la nova situació actual). Un mot que no surt al llibre: Postmarxisme, l'ús de la Raó que té nom de senderi. «El postmarxisme no té cap projecte polític específic..., no té un model de societat clar per proposar... cada postmarxista parla en nom de si mateix. El postmarxisme rebutja... a) la filosofia marxista clàssica de la història; b) l'acceptació de la separació total d'ètica i política i, c) la sobrevaloració del pensament estratègic i tàctic... com a postmodernisme d'esquerra reconeix que el sentit emancipador de la història és, com a molt, només una hipòtesi d'interpretació de la història entre moltes d'altres... El futur social no està ni pot estar preterminat per cap teoria globalitzant, vertadera, fonamentadora i garantida...». Aquests fragments segueixen un

balanç fet per Vilar a la revista *Saber*¹ sobre les idees que no són vàlides avui de la tradició marxista. Trobant un lloc a Marx, fora d'altres aportacions, com a filòsof; ara des d'una nova pràctica.

«En què consisteix la moralitat?». Contestem a Kant amb una altra pregunta. La moralitat consisteix en posarnos aquesta pregunta, «Perquè hem de ser morals?», i en donar-hi respostes provisionals. Es tracta de veure allò que ha aportat l'actualitat a la moralitat. Caracteritzar les noves formes (si hi són) de la Raó Pràctica avui. Vilar presenta els trets distintius de la Raó Postmoderna (provisional, lluny de pretensions unitaristes i fonamentalistes), però a la vegada se'n distancia suficientment per una reflexió que ha d'anar més enllà d'ella.

Conceptes emprats per aquesta caracterització són el d'hipertrofia i d'entropia institucionals. Són contrapunt de la desvalorització de la moral «objectiva». Així també el de cosificació pren sentit en relació amb aquests com a desmoralització (cosificació de la consciència moral). Al centre, de la mà de A. Gehlen, una antropologia; no sols com teoria sinó com opció per uns valors ètic-estètics que formen una determinada idea d'home. L'«haber d'ésser» enfront el jo que es descobreix cosificat. L'home, sense una diferència específica, «l'entre», el «metafísic» heideggerià, n'és un ésser freturós. La seva manca de determinació la descarrega en part, sobre hàbits i institucions, en part, sobre ell mateix, en la seva acció, en allò que constitueix la seva orientació envers el futur. Aquí se situa la moralitat, com tasca que ell no pot defugir.

L'opció és per un home en societat, en la qual no hi hagués les lacres de la guerra, la pobresa... ni cap tipus d'enviliment humà i que això no impliqui pensar com seria una societat concreta en que aquestes no existissin. És opció també per un discurs filosòfic: la metafísica; el saber sempre buscat, nascut

1. GERARD VILAR. «*De Marx al Postmarxisme*». *Saber* n.º 14 (1987), pàg. 56 s.

de l'escissió, de la necessitat, així des dels orígens de la filosofia, i també de la situació de discordança en què vivim. Lluita contra els afanys sistematitzadors i es constitueix en diàleg constant amb ells (com microracionalitat). Així com filosofia de rebuig, d'oposició... de futur. On no s'afirma un món sense escissions però si el continu fer-se home envers ell. La Raó Praxeològica és crítica, és conscient dels seus límits amb la irracionalitat. Tot allò que ella determina en el seu discurs, ve marcat per una experiència prèvia d'allò negatiu, irracional. L'home se n'adona que la necessitat d'actuar que té és més gran que la seva possibilitat de conèixer i de pensar.

El procés de desmoralització (objectiu i subjectiu), deixa una buidor que duu a l'escepticisme i d'aquí a una bifurcació: nihilisme o senderi. Continuant pel senderi, a mig camí, trobem el personatge de la novel·la «Eumeswil» de Ernst Jünger. La figura de l'anarca, ésser desmoralitzat i apolític, esquinçat per les contradiccions, amb una gran consciència històrica, entre el no prendre's seriosament el món i l'haver de passar-hi a totes en algunes coses. Ens fa avançar un pas en l'ètica, com a consciència de la nostra llibertat moral, «Así pues el anarca se distingue del anarquista también porque posee un agudo sentido de las normas. Si las respeta, se siente dispensado de pensar. Así también el anarca; sólo que para él la relación siempre es consciente y mientras desfilan vertiginosamente valles y montañas jamás pierde de vista su tema, el de la libertad. Puede apearse en cualquier instante, no sólo del tren, sino también de cualquier pretensión del Estado, la sociedad, la Iglesia; puede apearse hasta de su propia existencia. Goza siempre de la libertad de brindársela al ser, no sólo por razones convincentes, sino también por simple capricho, en un instante de exaltación o de hastío»².

2. ERNST JÜNGER. *Eumeswil*. Seix Barral. Barcelona, 1981, pàg. 188.

Així el senderi, ús de la Raó Praxeològica (enfront dels seus usos tècnic, legal i tecnològic) recerca una integració nova entre teoria i pràctica, més enllà del marxisme (del seu mètode dialèctic), en el camí ja intentat per Sacristán (la metòdica) i més enllà de l'Escola de Frankfurt (dialèctica negativa). Així ens és descrit, «...Però és una consciència esquinçada que rebutja el seu escepticisme, es resisteix, no es dona per vençuda, malda per orientar-se com sigui en aquest món confús... hem d'observar que el senderi, com a raó praxeològico-individual, elabora el seu saber, fa la seva teoria —l'ètica—, fa la seva crítica, judica i discrimina —intenta identificar el bé o el mal—, fa la seva pràctica —les seves experiències morals—; aquestes tres coses, repetim-ho un cop més, sobre el rerafons o en l'espai-marc d'un conjunt d'hipòtesis ontològiques, epistemològiques i axiològiques»³.

Una cadena de preguntes s'encadenen les unes a les altres en l'intent de contestar «Perquè hem de ser morals?», fins a l'infinit. «...no tenim més remei que deturar-nos en alguna resposta provisional i mantenir la qüestió oberta. I en això consisteix la moralitat, en fer-se la pregunta... i assajar respostes provisionals que sabem i considerem insatisfactòries»⁴. Així conclou el llibre de Vilar amb el postulat d'aquesta ètica, situada en el temps, en aquest cicle de la idea i l'acció que no fi. Amb un final un xic sentencial, referit a la justícia, deixa així el camí obert per una nova Raó i pel postmarxisme.

Pilar Dellunde

3. GERARD VILAR. *Discurs sobre el senderi*. Ed. 62. Barcelona 1986. Pàg. 100.

4. Id. Pàg. 119.